

ZBOR ZAPS

SODELOVANJE STROK V SKLOPU NAČRTOVANJA ODPRTEGA PROSTORA

Uvodni prispevek na Zboru ZAPS, 1. oktober 2026, Vegova 8, Ljubljana
Robert Potokar, univ. dipl. inž. arh.: Ravnikar Potokar arhitekturni biro d.o.o.

UVOD

Prispevek izhaja iz specifičnega, lastnega razumevanja načrtovanja javnega prostora, zato morda ni enako relevanten za druge arhitekte, ki se prav tako ukvarjajo z načrtovanjem odprtega prostora.

Vsekakor pa je načrtovanje odprtega prostora že od nekdaj **pomembno zaznamovalo kakovost bivanja** v naselbinah vseh vrst in velikosti ter **posledično vplivalo na razvoj celotnih civilizacij in njihovih kultur**.

Iz svoje perspektive bi se rad osredotočil predvsem na zgodovinska mestna jedra, ki so rezultat dolgotrajnega nalaganja prostorskih, materialnih, kulturnih in družbenih plasti. Njihova prenova zato ne zahteva ustvarjanja povsem novega urbanega okolja, temveč **prepoznavanje, vrednotenje in reinterpretacijo obstoječih struktur, značilnosti in prostorskih pripovedi, ki predstavljajo temelj prihodnjega razvoja**. Poskrbeti je torej treba tako za berljivost in reinterpretacijo zgodovinskih plasti kot tudi za ohranjanje, ponovno uporabo in preoblikovanje materialov in tlakov; za ustrezno razmerje med prometom, prednostjo pešcev in vsakdanjim javnim življenjem ter za vključevanje zelenja, vode in drugih strategij, ki se odzivajo na podnebne spremembe.

IZKUŠNJE NA PODLAGI NAČRTOVANJA ODPRTEGA PROSTORA

V zadnjem desetletju smo imeli v biroju priložnost sodelovati pri več projektih zasnove in prenove odprtega javnega prostora, večinoma na osnovi prvonagrajenih javnih natečajev, pri katerih se je omenjena **kompleksnost odražala v vseh fazah – od analize prostora in načrtovanja do končne izvedbe in uporabe prenovljenega prostora**. V vseh štirih primerih zasnova izhaja iz specifične prostorske logike, zgodovine in materialnega značaja kraja.

V **Škofji Loki** (2014–2025) se srednjeveška identiteta zgodovinskega jedra ponovno vzpostavlja z uporabo in delno ponovno uporabo lokalnega kamna, reinterpretacijo tradicionalnih vzorcev tlakovanja v obliki osrednje mulde – ne zgolj z njihovim mimetičnim ponavljanjem – ter z vključevanjem zelenja in lokalne simbolike.

V **Ajdovščini** (2020) prenova temelji na modularni mreži rimske Castre, arheoloških sledih, razkritih ali interpretiranih *in situ* v tlaku, ter uporabi lokalno pridobljenih materialov. Posebno vlogo imajo tudi zeleni elementi – javne pergole za senčenje na glavnem trgu, ki posnemajo tradicionalne latnike na dvoriščih primorskih hiš.

Prenovo **Trga Evrope** (2024) sta zaznamovali predvsem zelo kompleksna zgodovina prostora, razdeljenega med dve mesti in dve državi, ter stičišče dveh pomembnih prostorskih potez – urbane poteze obeh mest, ki jo je na zahodni strani načrtoval že Maks Fabiani, in zelene poteze obmejnega pasu.

Natečajni projekt v **Salzburgu** (2026) mesto obravnava kot medsebojno povezan sistem trgov, ulic in prehodov, ki ga krepijo umirjanje prometa, ponovna uporaba materialov, edinstveni vodonosnik Almkanal ter novo zelenje in tlakovanje zasnovano z integriranim zadrževalnim podzemnim sistemom po principu »Sponge City«.

INTERDISCIPLINARNO DELO

Pri vseh navedenih projektih je šlo za **interdisciplinarno delo**, zato smo pri projektiranju **aktivno sodelovali z različnimi strokami**. Kot nosilci in koordinatorji projektov smo bili v nenehnem stiku tako s krajinskimi arhitekti in arboristi, gradbenimi, prometnimi, komunalnimi in elektro inženirji kot tudi s predstavniki zavoda za varstvo kulturne dediščine in konservatorji. Pri vseh primerih pa se je izkazalo, da je vključenost vsake od strok zelo pomembna za dobro zasnovo, vendar pa **nobena sama po sebi ni dovolj za celostno obravnavo prostora**.

Po mojem mnenju je **ena izmed glavnih nalog arhitekture prav v usklajevanju vseh strok ter celostnem vrednotenju in vključevanju** tako tehničnih in izrazito strokovnih rešitev, ki zagotavljajo ustrezno tehnično zasnovo in nenazadnje izvedljivost projekta, kot tudi oblikovnih in estetskih rešitev, ki se osredotočajo zlasti na izkušnjo prostora in njegovo širšo vrednost.

Kako pomembno je takšno širše sodelovanje, se je na primer jasno pokazalo pri natečaju v Salzburgu, kjer je bilo med 11 rešitvami, izbranimi v končni izbor, kar 8 rešitev zasnovanih skoraj izključno s krajinsko-arhitekturnega vidika. Natečajna komisija je veliko večino teh rešitev soglasno označila za manj primerne kljub obsežni dodatni ozelenitvi javnega prostora, saj niso v zadostni meri **ovrednotile in reinterpretirale obstoječih struktur, značilnosti in prostorskih pripovedi kompleksnega mestnega tkiva**, hkrati pa niso dovolj upoštevale **tehničnih omejitev in izvedljivosti**, ki so pri urejanju starega mestnega tkiva skoraj neizbežne.

ARHITEKTURA IN KRAJINSKA ARHITEKTURA

Že zgodovinsko so se **s krajinsko arhitekturo pogosto ukvarjali tudi arhitekti** in velikokrat zasnovali zelo kakovostne krajine in ureditve. Nenazadnje imamo **precej primerov dobre prakse tudi pri nas** – od starejših, ko študija krajinske arhitekture seveda sploh še ni bilo, kot so dela Plečnika, Fabianija in Ravnikarja, do sodobnejših projektov slovenskih birojev, kot so Bevk Perović, Dekleva Gregorič, Arrea, Medprostor in številni drugi. Tudi **arhitekturna stroka lahko torej »razume«** in **aplicira določena znanja krajinske arhitekture**, če je le dovolj rahločutna ter razume poetičnost in kakovosti narave in krajine.

Zlasti urejanje **odprtega prostora neposredno ob objektih** je že od vsega začetka **pomemben del arhitekturnega izraza**. Umestitev objekta v prostor, njegova ureditev in konceptualna navezava na objekt vzpostavljajo temeljno povezavo med notranjostjo in zunanostjo, ki se medsebojno oblikujeta in določata.

Iz števila aktivnih pooblaščenih projektantov **arhitekture in krajinske arhitekture** je razvidno **razmerje v številu projektantov obeh strok**. Trenutno je v ZAPS-ovem imeniku vpisanih 1.340 aktivnih pooblaščenih arhitektov in 64 aktivnih pooblaščenih krajinskih arhitektov. Vprašanje pa je, koliko od njih se dejansko ukvarja s projektiranjem in, konkretnije, s projektiranjem odprtega prostora. Glede na precejšnjo razliko v številu projektantov bi lahko sklepali, da se z načrtovanjem prostora ukvarja več arhitektov kot krajinskih arhitektov. Dejansko gre za precej **specializirano področje s specifičnim naborom znanja**, ki ga druge stroke zelo težko nadomestijo.

Zato je po mojem mnenju na podlagi preteklih izkušenj **nujno predvsem dobro in aktivno sodelovanje med strokama**, ni pa mogoče pričakovati, da je *a priori* za vsako načrtovanje odprtega prostora, zlasti urbanega, glede na njegove pogosto kompleksne značilnosti, odgovorna predvsem oziroma izključno krajinsko-arhitekturna stroka.

Vsaka od strok lahko k načrtovanju odprtega prostora **prispeva svoje poglede in pristope, ki se velikokrat dopolnjujejo**, lahko pa so si včasih tudi nasprotni. Nemogoče je vnaprej opredeliti, kateri pristop ali specifično znanje je za določen projekt najprimernejše, in posplošeno izpostaviti zgolj enega.

V primeru načrtovanja **večje parkovne ureditve**, na primer v sklopu ureditve nove mestne vpadnice ali novega mestnega parka, ima krajinsko-arhitekturna stroka praviloma več ustreznega znanja za kakovostno in trajnostno zasnovo, arhitekturna stroka pa lahko prispeva predvsem pri oblikovanju arhitekturnih elementov, kot so paviljoni in urbana oprema.

V primeru prenove **starega mestnega jedra** pa ima arhitekturna stroka več ustreznega znanja na področju zasnove urbanega tkiva in njegovih struktur, tlakovanih ureditev, značilnosti in

neizkoriščenih potencialov, krajinsko-arhitekturna stroka pa lahko bistveno prispeva k ustrezni zasnovi zelenih površin ter njihovi trajnosti in podnebni odpornosti.

V tem prispevku bi sicer lahko odprl še bistveno več tem. Ena izmed njih je tematika podnebne odpornosti in trajnosti, ki je izjemno aktualna, saj se mesta, zlasti njihovi strnjeni deli z velikimi tlakovanimi površinami ter pomanjkanjem zelenih površin in dreves, zaradi vročinskih valov močno pregrevajo. Zato je potrebno v projekte že od samega začetka vključevati ustrezne rešitve ozelenjevanja in upravljanja z vodo. Ob tem pa je pomembno upoštevati tudi, kaj je v določenem prostoru dejansko izvedljivo – tako s tehničnega in oblikovnega vidika kot z vidika njegove uporabe. Odprti prostor mora namreč v veliki večini primerov nuditi predvsem to, kar ima že v imenu – prostor. Prostor za različne oblike javnega življenja, srečevanja in vsakdanjega bivanja.

Zato je po mojem mnenju **bistvena obravnava projekta z več vidikov in odgovorna izbira najustreznejšega pristopa glede na značilnosti in merilo posameznega projekta**. Ta omogoča doseganje **končnega cilja**, ki bi moral biti navsezadnje enak za vse sodelujoče: **čim kakovostnejši odprti prostor**, ki bo služil vsem uporabnikom.